

DARE

Depolarisation Activism for
Resilient Europe

Suvremeni izazovi: DEZINFORMACIJE

Autor: Kreisau-Initiative e. V. tim

Croatian Education and Development
Network for the Evolution of
Communication - HERMES
Croatia

Kreisau-Initiative
Kreisau Initiative e.V.
Germany

Open Communication
Serbia

TRANSFORM
Sweden

Western Balkans
Network
Bosnia-Herzegovina

Sufinancira
Europska unija

Ovaj projekt sufinanciran je sredstvima Europske komisije. Stavovi i sadržaj nastavnih planova isključiva su odgovornost njihovih autora i ne odražavaju stavove Europske komisije ili provedbenih organizacija. Europska komisija nije odgovorna za bilo kakve posljedice koje proizlaze iz ponovne uporabe ove publikacije.

Suvremeni izazovi: Dezinformacije

O projektu

Inicijativa 'DARE - Depolarization Activism for Resilient Europe' ('Aktivizam za depolariziranu i snažnu (otpornu) Europu') pokrenuta je s ciljem stvaranja prostora za kritički pristup učenju te dijalog usmjeren na mlade i njihov aktivizam u području suvremenih izazova kao što su polarizacija, radikalizacija, mentalno zdravlje te kršenja ljudskih prava. Obrazovni materijali projekta DARE nastoje ojačati aktivno građanstvo i europske vrijednosti te promicati i osnažiti glasove mladih i njihov građanski angažman. Za više informacija o projektu posjetite mrežnu stranicu: www.depolarisation.eu

Teme

- 'Suvremeni izazovi' tema - istraživanje složenih suvremenih problema koji se često ne obrađuju u školama;
- Problem dezinformiranja s kojim se današnje društvo suočava, njegove posljedice i što pojedinac može učiniti kako bi prepoznao dezinformacije te minimizirao njihove štete.

Kontekst

Senzacionalizam i lažne vijesti nisu nova pojava. Međutim, u današnje vrijeme, kada većina ljudi vijesti i informacije pronalazi na internetu i kanalima društvenih medija, dezinformacije predstavljaju ozbiljnu prijetnju. Dezinformacije se šire namjerno kako bi se utjecalo na mišljenja i manipuliralo njima; to može rezultirati stvaranjem predrasuda, podjela, širenjem mržnje i poticanjem na nasilje; može čak utjecati i na rezultate političkih izbora. Posljednjih godina dezinformacije su postale vrlo opasne za demokraciju. Kada se dezinformacije šire, one ne ostaju samo u virtualnom svijetu, nego imaju posljedice u stvarnom svijetu.

Ovaj nastavni plan započinje razgovor o opasnostima dezinformiranja i njihovim posljedicama te daje smjernice o tome kako svaka osoba može zaštititi sebe i druge.

Ciljevi

- podići svijest o opasnostima dezinformacija;
- izgraditi razumijevanje o posljedicama dezinformacija u društvu;
- povećati sposobnost učenika da razviju otpornost na dezinformacije.

Ishodi učenja

Na kraju sata učenici će (moći):

- definirati i objasniti što su dezinformacije;
- navesti i analizirati posljedice dezinformacija u društvu;
- provjeriti izvore i prepoznati primjere dezinformacija.

Materijal i oprema

---

laptop; projektor; zvučnici; internet/Wi-Fi

Trajanje

---

45 minuta (jedan školski sat)

Tijek nastavnog sata

Uvod (10 minuta)

Na početku sata nastavnik vrši procjenu upoznatosti učenika s temom. Porazgovarajte s učenicima o sljedećim pitanjima:

- Tko je čuo za pojam 'dezinformacija'?
- Gdje se informirate? Čitate li, slušate ili gledate vijesti?
- Jeste li ikada pročitali dezinformaciju? Možete li se prisjetiti točnog primjera?

Ukratko prokomentirajte odgovore s učenicima pa krenite na sljedeću aktivnost, gledanje kratkog animiranog videozapisa.

Gledanje kratkog videozapisa **Suvremeni izvori: Dezinformacije (5 minuta)**

Reproducirajte učenicima videozapis: depolarisation.eu/hr/disinformation

Kratka rasprava o videozapisu (15 minuta)

Korisna pitanja za istraživanje, razmatranje i daljnje promišljanje:

- Je li vam neka informacija iz ovog videozapisa bila nova? Je li vas nešto iznenadilo?
- Zašto su dezinformacije posebno opasne u današnjem svijetu?
- Tko su relevantni faktori u borbi protiv dezinformacija u današnjem društvu?
(Napomena: regulatorne agencije, vlada, medijske kuće, novinari, organizacije za provjeru činjenica, pojedinci - svaki građanin mora paziti na svoju 'medijsku prehranu'.)

"Prepoznavanje dezinformacija" - aktivnost za cijeli razred (15 minuta)

Koristeći korake navedene u videozapisu, analizirajte jednu aktualnu vijest (ili s društvenih medija ili s web stranice poznate po širenju dezinformacija). Pazite da prilikom analiziranja priče učenicima date izvorni članak, a ne onaj s provjerenim činjenicama. Evo nekoliko web stranica na kojima možete prikupiti najnovije primjere lažnih vijesti:

- <https://www.tagesschau.de/faktenfinder/> (Germany)
- <https://www.bliintelurad.se/> (Sweden)
- <https://faktograf.hr/> (Croatia)
- <https://raskrinkavanje.ba/> (Bosnia-Herzegovina)
- <https://fakenews.rs/> or <https://www.istinomer.rs/> (Serbia)

Za svaki korak imate otprilike 2 minute. Pozovite učenike da vam pomognu analizirati priču koju ste prikazali na ekranu/zidu u učionici.

"Prepoznavanje dezinformacija" - aktivnost za cijeli razred (15 minuta)

Prvi korak: Budite sumnjičavi!

Pažljivo i kritički proučite poruku. Imaju li njezine tvrdnje smisla ili postoje kontradikcije? Postoji li uočljiv broj uskličnika ili velikih slova? Dramatična slika može biti prvi znak da upravo upijate lažne informacije.

Drugi korak: Provjerite izvor!

Postoje li u tekstu citati čiji navedeni izvori stvarno postoje? Ako je u pitanju web stranica, potražite podatke o njezinim vlasnicima - možete li pronaći ime, adresu i kontakt osobe odgovorne za poruke objavljene na stranici?

Treći korak: Preispitajte svrhu!

Koja je svrha ovog članka? Radi li se o informaciji, mišljenju ili možda reklami? Je li on vrlo jednostran i u njemu je zastupljeno samo jedno mišljenje ili se iznose i drugi stavovi?

Četvrti korak: Provjerite činjenice!

Učenici će pomoću svojih pametnih telefona istražiti tvrdnje na neovisnim stranicama. Ako drugi mediji nisu prenijeli ovu vijest, treba sumnjati u njezinu točnost. Budite oprezni čak i s podacima ili statistikama koji izgledaju ozbiljno ako nisu navedeni izvori.

Peti korak: Provjerite fotografije i videozapise!

Fotografijama i videozapisima lako je manipulirati. Pomoću funkcije obrnutog pretraživanja fotografija/videozapisa možete provjeriti gdje i kada su se oni prvi put pojavili i u kojem su kontekstu izvorno korišteni.

Nakon što ste analizirali odabrani članak koji se temelji na dezinformacijama, nastavnik završava sat objašnjavajući domaću zadaću.

Izvori

- Projekt DARE, nastavni planovi, dodatni materijali i videozapisi koji se nalaze na stranici projekta: www.depolarisation.eu ili www.resilienteurope.eu
- "Journalism, 'Fake News' and Disinformation: A Handbook for Journalism Education and Training, UNESCO; priručnik se može preuzeti na : <https://en.unesco.org/fightfakenews> (napomena: dostupan je na više jezika)

Prilagodba aktivnosti za nastavu na daljinu

Budući da se veliki dio lekcije usredotočuje na razmišljanje i razgovor učenika, ova se lekcija lako prenosi u online okruženje.

Vrednovanje

Vrednovati se može sposobnost učenika da prepozna dezinformacije ili analizira štetu koju one nanose društvu i demokratskim političkim procesima. Osim toga, ocijeniti se može i inovativnost, angažiranost i točnost domaće zadaće.

Ideje za domaću zadaću

- Ideja za domaću zadaću 1: pojedinačno ili u skupinama učenici istražuju sljedeće pojmove:
  - Povratni učinak/Efekt 'obijanja o glavu' ('Backfire effect')
  - Filter mjehurići ('Filter Bubble')
  - Sklonost potvrđivanju ('Confirmation Bias')

Svaki učenik ili mala skupina treba izraditi prezentaciju u kojoj definira i objašnjava gore navedne pojmove i kako su oni povezani s dezinformacijama, navodi dva takva primjera u praksi te na kraju nudi moguća rješenja za tu pojavu.

- Ideja za domaću zadaću 2: Stvaranje 'mem(e)a' protiv dezinformacija

Pojedinačno ili u malim skupinama učenici trebaju osmisлити 'meme' za podizanje svijesti i borbu protiv dezinformacija te izgradnju otpornosti ljudi. Trebaju se dogovoriti i oko efektne, kratke poruke ili slogana koji će uključiti u svoj 'meme'. Ovaj generator 'mema' prikladan je za ovu aktivnost: <https://imgflip.com/memegenerator>

Stvorene 'meme' ocjenjuje cijeli razred kroz zajedničku raspravu o svakom 'memu', njegovoj uvjerenosti i učinkovitosti u prenošenju ključne poruke.